

ПІДСЕКЦІЯ – ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

SUBSECTION – HISTORY OF UKRAINE

Бибик А. О., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група ПУА-201
Науковий керівник – **Колеватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

БОЯРСЬКИЙ КЛАС ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

«Княжі мужі», так у давньоруських джерелах називають клас населення, який для нас більш відомий під назвою бояри. Бояри – неоднорідний вищий клас, правлячий у Київській Русі та середньовічній Україні, вони займали друге місце після князів, тому мали важливе становище у питанні управління державою та прийнятті рішень.

Неоднорідним клас був не тільки через те, що до нього входили люди не лише слов'янського походження, а ще й варязького. Бояр було прийнято умовно ділити на три групи: крупні, середні та дрібні. Середнє та дрібне боярство перебувало на службі у князя, часто отримувало від нього землі. Великі князі роздавали землі боярам за їхню військову службу – «до волі господарської» (до волі великого князя), «до живота» (до смерті власника), «в отчину» (з правом передачі землі в спадщину).

Боярство не було закритим та недоступним класом. За певні заслуги перед державою та особисто князем кожен міг отримати таку посаду. Незважаючи на доступність, клас бояр вважався привілейованим, наприклад, злочини спрямовані на бояр каралися більш суворо, спадково передати свою спадщину можна було й дочці (в той час це було доступним лише для них), за уставом Ярослава честь їх дружин і дочок карається штрафом у 5 гривень золота, в той час як звичайної людини лише в 1 гривню срібла [1].

Клас бояр у X – на початку XI ст. почав розподілятися за інтересами, тому можна виділити дві групи: земських та дружинників.

Земські – бояри місцевого походження, які займалися господарюванням за рахунок невільників. В народі їх називали огнищанами, це обумовлено тим, що невільників називали огнищаном.

Дружинники – бояри які складали найближче оточення князя, зазвичай це була збройна сила. З князем дружинники знаходились у вільних відносинах, дружинники не отримували грошового заохочення, вони отримували так звану честь від князів, яка означала собою впливові місця в адміністрації. Основними вимогами дружини можна назвати декілька моментів: дружина вимагала від князя радитися з нею, брала участь у договорах і хресному цілуванні. Дружина могла покинути князя, так сталося коли Володимир Мстиславич сам на свою руку зарядив похід на Київ, дружина стала проти цього, говорячи: «Еи сам собі, княже, таке замислив, ми з тобою не йдемо» [2]. Але також мала й головний обов'язок – покласти голову за князя.

Княжа дружина була досить заможною, іноді навіть богаче самого князя, зазвичай це були воєводи які були у складі дружини та мали своє військо.

У XI ст. відбулося об'єднання двох цих груп, бояри стали васалами. Васали підкорялися князю за землю, тобто за їх службу князь нагороджував їх землеволодінням.

Основними обов'язками бояр було:

- адміністративні справи при дворі (сокольничий, дворецький, скарбники тощо);
- вони складали боярську раду;
- міжнародні договори підписувались не лише князем, а ще й старшими дружинниками;
- будучи дружинниками князя бояри служили у війську;
- ставали вихователями княжих дітей.

Боярська рада – вища рада при князі, що складалася з бояр. Основними функціями боярської ради було розглядання питань законодавства, внутрішньої та зовнішньої політики, державного устрою, релігії. Боярська рада не мала постійного складу, князь скликав її лише під час необхідності [3; с. 5].

Під час роздробленості в XII – XV ст. влада князя сильно послабилась, натомість влада бояр лише закріпилася. Бояри мали свої землі і тому самі мали змогу правити. Були створені боярські республіки, всі важливі рішення приймалися боярською радою. Великі князі намагалися зменшити боярські привілеї, які було створено. Великі князі поступово почали придушувала виступи бояр, які чинили опір їхній політиці. Особливо сильний удар по боярству завдав цар Іван Грозний. Цар не мав принципів щодо страти бояр. За правління Івана Грозного покарання отримував кожен хто його заслужував, не зважаючи на взаємовідносини та колишні заслуги.

Боярство було скасовано на початку XVIII ст. царем Петром 1. Він заснував дворянську імперію з абсолютною монархією.

Отже, можна зробити висновок, що створення боярського класу, незважаючи на всі незгоди, відіграло велику роль у формування Київської Русі. Бояри займали неоднозначну позицію в управлінні державою, їх прагнення до автономії та самостійності, яку вони згодом набули через близькі стосунки з князем було викорінено назавжди, адже чим більше пільг та заохочень, тем більше потреб у них.

Список використаних джерел

1. <http://studies.in.ua/shpora-hukr/259-3-harakteristika-susplnogo-ladu-kiyivskoyi-rus.html>
2. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/35765/>
3. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», Вип. 29, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18043/1/misc_boyarskoi_ta_druzyanoi_dum.pdf

Воробей Ю. О., здобувач вищої освіти гр. ОА-201
 Науковий керівник – **Мельник О. Є.**, к.філос.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТРАДИЦІЙНЕ ЖІНОЧЕ ВБРАННЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Перший одяг у людському суспільстві виник як засіб захисту тіла від зовнішніх дій навколишнього середовища. З плином часу в різних регіонах України він видозмінювався. Цьому сприяла низка різних факторів: історичні, кліматичні та соціальні.

Найбільш незвичайних та привабливих рис набув одяг Чернігівщини.

Тему жіночого вбрання Чернігівщини досліджували такі історики, як З. О. Васіна, О. Ю. Косміна, О. І. Рігельман, Ю. Ю. Павлович, Л. А. Юда та інші.